

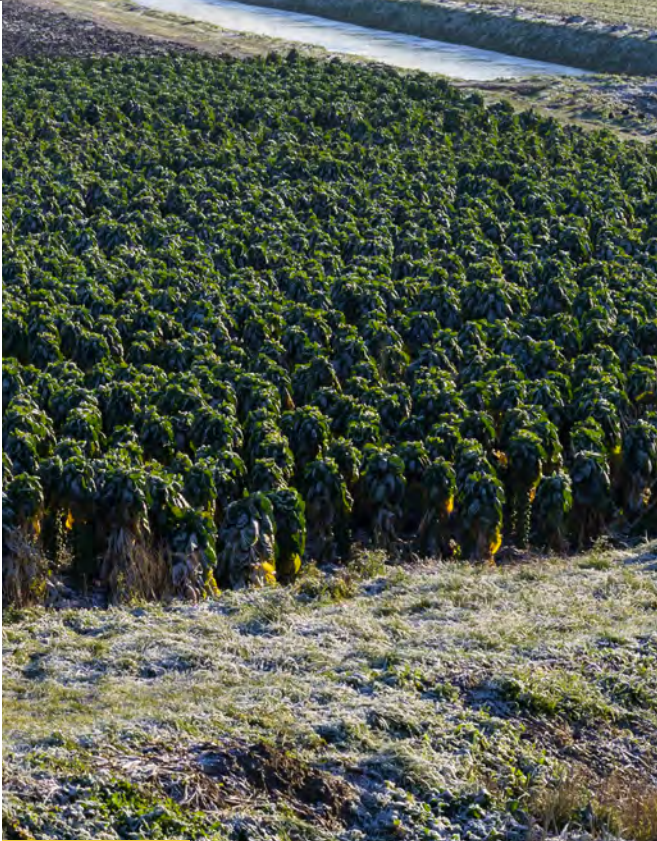
Krachtig Zuid-Holland

Coalitieakkoord provincie Zuid-Holland 2023 - 2027

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Perspectief op een netwerk van bereikbare en vitale steden, dorpen en gemeenschappen	5
2. Perspectief op een welvarend Zuid-Holland	13
3. Perspectief op natuurherstel en duurzame landbouw	21
4. Perspectief op een gezonde omgeving en slagvaardig bestuur	29
Financiële spelregels: weerbaar, wendbaar en realistisch	34

Inleiding

Voor u ligt het coalitieakkoord Zuid-Holland. Een akkoord dat gesloten is tussen de partijen BBB, VVD, GroenLinks, PvdA en het CDA.

De inwoners van Zuid-Holland gaven tijdens de Provinciale Statenverkiezing van 15 maart 2023 een belangrijk signaal af: zij willen meer betrokken worden bij de politiek. Bovendien werd een nieuwe partij vanuit het niets de winnaar. Met dit akkoord stellen wij het belang van alle inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers van Zuid-Holland voorop. Wij kiezen voor samenwerking en overbrugging van tegenstellingen en hebben een brede coalitie gevormd. We bouwen samen aan een krachtige provincie. Waar het goed wonen, werken en leven is voor iedereen. Nu én in de toekomst. Waarbij we onze inwoners perspectief bieden en volgende generaties niet opzadelen met uitdagingen die we nu al kunnen aanpakken. Het akkoord stimuleert onder meer de overgang naar toekomstbestendige landbouwpraktijken door middel van financiële ondersteuning en

kennisuitwisseling. Het legt de nadruk op samenwerking en dialoog tussen boeren, beleidsmakers en andere belanghebbenden. Ook wordt ingezet op het versterken van de verbinding tussen boeren en consumenten, om zo bewustwording te creëren over lokale producten en een gezond voedselsysteem. We benadrukken de waarde van boeren, inwoners en de landbouwsector als partners in het streven naar een duurzame en welvarende provincie. Samen willen we werken aan een toekomst waarin boeren trots kunnen zijn op hun vak, een eerlijk inkomen verdienen en bijdragen aan een gezonde leefomgeving.

We erkennen met elkaar dat er veel opgaven voor onze provincie liggen. Wij zoeken naar nieuwe manieren om de uitdagingen waar we in Zuid-Holland voor staan, samen aan te gaan. Waarbij we leren door

te doen, lef tonen en niet bang zijn voor vernieuwing. En ieders talent en expertise benutten, want soms kunnen anderen iets nu eenmaal beter. Op die manier laten we zien wat er allemaal wél kan als je samenwerkt aan die toekomst. We maken de omslag naar hernieuwbare energie voor 3,8 miljoen inwoners en bedrijven. Onze natuur vraagt om herstel en instandhouding, we werken aan een innovatieve en schone economie en we staan voor de bouw van voldoende betaalbare woningen die ook bereikbaar blijven en voor een brede welvaart. Nergens anders speelt bovendien het gevecht om de ruimte zo'n grote rol als in onze provincie. Een provincie waar toonaangevende kennis- en onderwijsinstellingen gevestigd zijn. Met grote bedrijven en een breed en innovatief mkb. Een provincie ook, met talrijke cultuurinstellingen en maatschappelijke organisaties. Kortom, een

dynamische provincie die mede bepaald wordt door een sterk netwerk van steden met internationaal aanzien. Dit coalitieakkoord is een boodschap van hoop en vertrouwen. Het belichaamt onze inzet om samen te bouwen aan een krachtig Zuid-Holland.

Onze rol

De rol van de provincie is in deze tijd belangrijker geworden. De opgaven waar we als Nederland voor staan, komen steeds vaker terecht op ons bordje. Meer en meer vraagt het Rijk ons om regie te voeren op deze uitdagingen. Veel van deze opgaven zijn gekoppeld aan wettelijke regelingen en bindende afspraken, met bijna altijd concrete (eind)termijnen. Het is belangrijk om de problemen niet geïsoleerd op te pakken. Zij zijn vaak onderdeel van een groter geheel en dat vraagt om een samenhangende aanpak.

Onze visie

Onze visie is dat alle opgaven met elkaar samenhangen en dat wij als partij in die samenhang perspectief moeten bieden aan inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers. Voor het behalen van vastgestelde doelstellingen werken we met een samenhangend, gebiedsgerichte aanpak en wenkende perspectieven, te weten:

- Een perspectief op een netwerk van bereikbare en vitale steden, dorpen en gemeenschappen
- Een perspectief op een welvarend Zuid-Holland: met een schone, circulaire en innovatieve economie, een duurzaam energiesysteem en een concurrerend vestigingsklimaat.
- Een perspectief op natuurherstel en duurzame landbouw: met een gezond natuur-, bodem- en watersysteem en een toekomstbestendige landbouw.
- Een perspectief op een gezonde omgeving en slagvaardig bestuur.

Hier staan we voor

We stellen de wettelijke doelen centraal en gaan deze realiseren. We maken duidelijke afspraken over resultaten die in deze statenperiode gehaald moeten worden. We luisteren naar onze inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers, tonen lef, zijn betrokken, transparant in onze keuzes en aanspreekbaar op de resultaten. Als de doelen niet gehaald dreigen te worden, dan zijn al onze beschikbare instrumenten bespreekbaar. De perspectieven werken we uit in een samenhangend gebiedsgericht uitvoeringsprogramma. Halverwege onze termijn blikken wij terug en kijken we vooruit naar de staat van de provincie en de stand van de uitvoering en realisatie.

De uitdagingen waarvoor wij als provincie en als coalitie staan zijn te groot om alleen op te lossen. Ze vragen van ons aanpassingsvermogen en realisatiekracht. Aanpassen gaat een langere periode vergen en vraagt om betrokkenheid van alle inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers van Zuid-Holland. De geschiedenis leert ons dat onze provincie heeft bewezen telkens sterker uit veranderlijke tijden te komen.

Met een uitgestoken hand hopen wij de samenwerking te starten en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor onze inwoners en ondernemers. We houden bewust ruimte voor ideeën van alle fracties in Provinciale Staten en van onze inwoners. Zo versterken we elkaar en steken we samen onze handen uit de mouwen voor het beste resultaat: een krachtig en duurzaam Zuid-Holland.

1. Perspectief op een netwerk van bereikbare en vitale steden, dorpen en gemeenschappen

Waar gaat het om?

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta die altijd mensen heeft aangetrokken. Langs de waterwegen zijn krachtige handelssteden en dorpen ontstaan met elk een uniek profiel. Zuid-Holland is met de aanwezigheid van een ijzersterke infrastructuur van haven, (vaar)wegen en internet ook de toegangspoort van Europa. We danken een groot deel van onze welvaart aan deze bijzondere positie.

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. De snelheid van woningbouw moet omhoog. De klimaatverandering verhit onze steden en sociale verschillen in steden en tussen stad en platteland nemen toe. Stad en land raken steeds sterker met elkaar fysiek verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid een uitdaging vormen.

Tegelijk staat onze sterke bereikbaarheidspositie onder druk. Economische groei, een groeiende

bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. Het openbaar vervoer, dat steeds schoner en slimmer wordt, is nog herstellende van de enorme teruggang van het personenvervoer tijdens de coronapandemie. Onze wegen blijven onverminderd druk. Fietspaden worden steeds drukker. En de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Waar zetten we op in?

Onze uitdaging is om de stap te maken naar een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving voor onze inwoners. Wij willen vitale en goed bereikbare

steden en dorpscentra waar het fijn werken, wonen en recreëren is en waar culturele voorzieningen elkaar versterken. We houden ons unieke culturele erfgoed beleefbaar en toegankelijk.

We willen dat al onze inwoners een passende en betaalbare woning kunnen vinden en zich thuis voelen in hun omgeving en gemeenschap. Ons streven is daarom om tot en met 2030 ruim 230.000 woningen aan de woningvoorraad toe te voegen. Dat is een forse opgave, die alleen gerealiseerd kan worden als het Rijk investeert in onder andere bereikbaarheid, financiën voor betaalbare en sociale woningen en voldoende middelen en menskracht. Voor ons heeft de vergroting van de sociale en

betaalbare woning- en huurvoorraad daarbij prioriteit. We richten het bebouwd gebied zoveel mogelijk toekomstbestendig in. Dat wil zeggen onder andere klimaatadaptief, energieneutraal of -positief met aandacht voor planten en dieren en met ruimte voor groen en water. We concentreren onze verstedelijkingsopgave in bestaand stedelijk gebied. Wij willen dat iedereen in Zuid-Holland op een duurzame, snelle en makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. Of je nu met de fiets, het openbaar vervoer (ov), de auto, over het water, lopend of een combinatie daarvan naar je bestemming wil. Wij willen dat de kleine kernen per openbaar vervoer toegankelijk blijven. Er liggen grote kansen in de veranderingen op het gebied van

mobiliteit, wonen, energie en werken. Die gaan we in samenhang oppakken om kansen te benutten. We werken samen aan een provincie waar je het leven kan vieren.

Wat gaan we daarvoor concreet doen?

Wonen

Rolneming

- We blijven ons committeren aan de woningbouwopgave van 235.460 woningen bruto in Zuid-Holland in 2030. Dit is alleen haalbaar als andere partijen – waaronder het Rijk – hun bijdrage leveren. Gezien de grote en ingewikkelde opgave die voor ons ligt, zien we een belangrijke coördinerende, verbindende en registrerende rol voor onszelf. Dit doen we door samenwerking, burgerparticipatie, kennisdeling, toezicht op woningtoewijzing, verlenen van subsidies, inzet van grondzaken en andere wettelijke instrumenten.
- We blijven inzetten op samenwerking in de regio, om op deze wijze de solidariteit te handhaven en te bewaken binnen én tussen regio's.
- We helpen en ondersteunen regio's bij de totstandkoming van regioafspraken. Als er geen regioafspraken komen of de resultaten van die afspraken uitblijven, grijpen we in.
- Als provincie krijgen we meer wettelijke taken op het terrein van de woningbouw, volkshuisvesting en toezicht op de asielopvang. We zorgen dat de organisatie deze opgave kan uitvoeren. We blijven bij het Rijk beklemtonen dat de opgave uitvoerbaar en proportioneel moet zijn.

Woningbouwafspraken tot 2030

- We bouwen voort op de vijf reeds gesloten woondeals met de regio's, waarin we afspraken hebben gemaakt met gemeenten, woningbouwcorporaties en andere relevante samenwerkingspartijen.
- We zetten in op de relatie met alle betrokken partijen, omdat we iedereen nodig hebben om deze grote opgave te realiseren. We kijken daarbij niet alleen naar voor de hand liggende partijen zoals gemeenten en woningbouwcorporaties, maar bijvoorbeeld ook naar projectontwikkelaars, waterschappen en nutsbedrijven.

Sociale huurvoorraad

- Meer dan de helft van de Zuid-Hollandse huishoudens komt in aanmerking voor een sociale huurwoning. Het huidige aanbod is ontoereikend om aan de vraag te voldoen. Er is een grotere voorraad betaalbare woningen nodig. We willen een inhaalslag in de bouw van deze woningen.
 - We hebben afgesproken dat gemeenten toegroeien naar minimaal 30% sociale huurwoningen in de bestaande voorraad.
 - We sluiten aan bij de landelijke afspraken dat minimaal 2 op de 3 nieuwe huizen in de categorie betaalbaar vallen. 40% van de nieuwbouwwoningen moet sociaal zijn, dat komt neer op circa 100.000 sociale huurwoningen – met name in de gemeenten die achterlopen bij de opgave om toe te groeien naar 30% sociale woningbouw in de bestaande voorraad.

- Wij willen dat een sociale huurwoning ook echt sociaal is, die langdurig – minimaal 25 jaar vanaf de bouw – wordt ingezet als sociale huurwoning. Een sociale huurwoning heeft een begrensde huur, er is sprake van een maximale jaarlijkse huurverhoging en de huurwoning moet vallen onder het woonruimteverdeelsysteem. Deze definitie en verdeling geldt ook voor regionale woningbouwprogramma's. De woningbouwprogramma's zijn de optelsom van alle nieuwe woningen in een regio.
- Nieuwbouwprogramma's worden getoetst, onder meer op de vraag of deze voldoende sociale huurwoningen toevoegen aan het aanbod huurwoningen.
- We gaan private partijen stimuleren om meer sociale en betaalbare huurwoningen te bouwen, onder meer gericht op middengroepen.
- Met gemeenten, woningbouwcorporaties en andere bouwpartners gaan we in gesprek over de huisvesting van bijzondere doelgroepen, zoals: dak- en thuislozen, arbeidsmigranten, asielzoekers, statushouders en ex-gedetineerden. We zetten onze wettelijke instrumenten in als resultaten uitblijven.

Versnellen van de bouw van betaalbare woningen

- We richten ons op het realiseren van voldoende woningen. De huidige planvoorraad is nu voldoende voor de realisatie van de afgesproken te bouwen woningen. De prioriteit ligt bij de uitvoering van vastgestelde plannen.
- Jaarlijks stellen we de woonbehoefte vast. Plannen kunnen tot 130% van de behoefte worden opgesteld.

- Woningbouwsubsidies worden komende periode voortgezet.
- We beoordelen jaarlijks of plannen ook tot uitvoering komen. Plannen die niet uitgevoerd worden, geven wij een aanwijzing of worden geschrapt en kunnen worden ingeruild voor plannen die op de reservelijst van gemeenten staan. Dat zijn woningbouwlocaties die de gemeente mogelijk wil gaan ontwikkelen maar die nog niet door de provincie zijn vastgesteld. Wij stellen deze plannen versneld vast.
- We stimuleren nieuwe en innovatieve vormen van woningen. We hebben daarbij speciale aandacht voor woonunits met een kleinere woonoppervlakte. We denken hierbij bijvoorbeeld aan 'tiny houses', 'Kangarowoningen' en woningen voor senioren zoals een knarrenhof en woningen voor starters en studenten. We stimuleren ook het gebruik van alternatieve en innovatieve

- instrumenten om woningen te bouwen via experimenten en pilots. Zoals collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) en woongroepen. We voeren een verkenning uit naar de mogelijkheden zelf te bouwen of eigen gronden in te zetten voor woningbouw. Daarbij waken we ervoor de markt of bestaande afspraken te verstoren.
- We willen voorkomen dat de woningbouw elke keer aan de bovengrens van de woningbouwcategorie plaatsvindt. We onderzoeken welke instrumenten het mogelijk maken dit te voorkomen.
- We willen gemeenten helderheid geven over bouwopgaven, locaties en afspraken met gemeenten. We gaan onderzoeken of de woonbehoefte rapportage elk jaar uitgevoerd kan worden.
- Bij het vergroten van de woningvoorraad stimuleren en helpen we partijen om bestaande gebouwen en gebieden optimaal te benutten. Daarbij kan gedacht worden aan de splitsing van grote

woningen, vermindering van leegstand, verdieping erbij, functiemenging en/of ombouwen van bestaande kantoren en winkels naar woningen. De verwachting is dat hiermee tienduizenden woningen gerealiseerd kunnen worden.

Verstedelijkingslocaties en vitale gemeenschappen

- We bouwen zoveel als mogelijk binnenstedelijk, om landbouw, natuur en recreatie te ontzien en omdat in de stad al voorzieningen en infrastructuur aanwezig zijn. Dit betreft circa 85% van de nieuwbouw, zoals nu is vastgelegd in de bestaande bouwplannen.
- We omarmen het principe van het 15-minutenstad-concept en onderzoeken hoe we dit een plek kunnen geven in ons ruimtelijke- en mobiliteitsbeleid.
- We stimuleren wonen nabij voorzieningen en ov. Dat vraagt om hogere dichtheden van woningen op deze locaties. We sturen daarom op passende parkeernormen nabij haltes van hoogwaardig openbaar vervoer en bij sociale woningbouw. Dat doen we in combinatie met deelmobiliteit, openbaar vervoer en met oog voor lopen en fietsen. We formuleren beleid voor deelmobiliteit en stimuleren deelmobiliteitsbeleid bij onze gemeenten.
- Op 3-ha locaties nemen wij maximale parkeernormen in overweging voor nieuwbouwprojecten om op deze manier kosten te besparen en gebruik van openbaar vervoer, fietsen, wandelen en deelmobiliteit te bevorderen.
- Op plekken waar het gewenst is vanwege de leefbaarheid en het op peil houden van

voorzieningen, geven we de mogelijkheid om extra woningen te bouwen aan de rand van kernen. We omarmen het principe 'een straatje erbij' (maximaal 50 woningen) en een 'straatje ertussen'.

- Gnephoeek en Sliedrecht-Noord zijn de enige 3ha locaties die kunnen worden toegevoegd, conform geschetste randvoorwaarden (zie GS-brieven). De Gnephoeek bevat maximaal 125 ha voor woningbouw, de rest van de polder blijft open gebied waarvan minimaal 50 ha voor natuur, groen en recreatie.
- De locatie Bleizo-West is aangewezen als windenergielocatie. De provincie zoekt een alternatieve locatie op het grondgebied van de gemeente Lansingerland en maakt met een projectbesluit windenergie op die locatie mogelijk. Indien er in het najaar 2023 geen alternatieve locatie gevonden is die aan de gestelde voorwaarden voldoet, starten wij met het proces van een projectbesluit

voor windenergie op Bleizo-West, of een andere locatie op het grondgebied van Lansingerland, om de opgave voor circa 15 MW te realiseren.

- De gemeente Lansingerland wil op de locatie Bleizo-West graag woningen realiseren. Als een alternatieve locatie voor windenergie onherroepelijk vergund is, kunnen op Bleizo-West woningen en bedrijven worden gerealiseerd. Geen bouwvergunning zonder windvergunning: het onherroepelijk vergunnen van een alternatieve locatie voor windenergie is randvoorwaardelijk om op Bleizo-West woningen en bedrijven te mogen realiseren.
- Wonen is meer dan een dak boven je hoofd. Om sociale structuren te versterken ondersteunen we faciliteiten voor werken, leren, zorg, sport, ontmoeting en ontspanning. Daarom stimuleren we dat er ruimte wordt geboden aan maatschappelijke functies zoals de huisarts, scholen, sport en cultuur, ontmoeting en gebedshuizen. Om dat te stimuleren gaan we in gesprek met de gemeenten.

« Terug naar inhoud

Bereikbaarheid & mobiliteit

Nieuwe investeringen mobiliteit; aanleg, beheer en onderhoud

- We investeren in alle vormen van vervoer, waarbij we per locatie kijken welke mix van openbaar vervoer, fietsverkeer, wandelwegen en autoverkeer het meest passend is. Uitgangspunt voor ons is het benutten en verbeteren van de bestaande infrastructuur.
- Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen sturen we op het STOMP-principe (Stappen, Trappen, ov, Mobility as a service en Personenauto), een goede bereikbaarheid met fiets, openbaar vervoer, auto en te voet. Bij nieuw te ontwikkelen woonwijken zetten we in op de beschikbaarheid van openbaar vervoer, deelmobiliteit, wegen en fietsinfrastructuur vanaf het moment van oplevering.
- Bij nieuwe investeringen houden we in onze provinciale financiën rekening met de kosten voor

beheer, onderhoud en vervanging.

- Aanleg, beheer en onderhoud houden we boven het aansprakelijkheidsniveau en laten we zo efficiënt mogelijk plaatsvinden. We doen dit op een manier met zo min mogelijk kosten, uitstoot en overlast voor de vaarweg- en weggebruiker en omgeving. Waarbij we tijdens de werkzaamheden het belang van de fietser en voetganger zwaar laten meewegen. We zetten in op innovaties bij werkzaamheden om naast de kosten te beperken ook de uitstoot te verminderen.
- We realiseren het Zuid-Hollandse deel van de HOV-corridor Noordwijk – Schiphol en voeren het Statenvoorstel Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek uit.
- Voor de N207 Zuid-Verlengde Bentwoudlaan worden op dit moment de laatste planologische werkzaamheden afgerond. In de loop van 2024 start de aanleg conform eerdere besluitvorming.

- Het veranderend rijksbeleid voor infrastructuur met de focus op beheer en onderhoud heeft de Bodegravenboog binnen het programma Beter Bereikbaar Gouwe verder uit beeld gebracht. We laten de ambitie om het betreffende gebied beter bereikbaar te maken niet los. Wij zetten onze middelen anders in. De provincie richt zich nu op de realisatie van het fiets- en waterprogramma uit het maatregelenpakket.

Betaalbaarheid van (openbaar) vervoer

- Betaalbaar openbaar vervoer heeft onze prioriteit. Wij laten de prijzen van het openbaar vervoer tijdens deze collegeperiode niet meer stijgen dan de LTI (Landelijke Tarieven Index), uitgezonderd onafwendbare kosten door bijzondere externe factoren zoals een covidpandemie en systeemwijzigingen van het Rijk (zoals BTW-verhogingen).
- Om verkeersarmoede te voorkomen, voeren we voor 2025 tot 2029 een proef in voor een ov-kortingsproduct voor minima. De doelgroep en de inhoud van dit product stemmen we af met gemeenten. Dit doen wij bij voorkeur provinciebreed, samen met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Indien dit niet mogelijk blijkt doen wij het alleen in onze concessiegebieden. Vanuit de provincie is €2,5 miljoen per jaar voor de proef beschikbaar. Met als voorwaarde dat het wel uitvoerbaar moet zijn.
- We onderzoeken hoe we het gebruik van openbaar vervoer door onze inwoners kunnen stimuleren. We kijken hierbij naar het 'Deutschlandticket'. Dat is een ticket voor €49 per maand waarmee onbeperkt in heel Duitsland kan worden gereisd per stoptrein, bus, tram of metro.
- Daar waar mogelijk, houden we in de weginrichting rekening met het openbaar vervoer door bijvoorbeeld het aanleggen van extra busstroken

en/of de afstelling van verkeerslichten. Dit gaat in principe niet ten koste van het andere verkeer.

- Om het openbaar vervoer betaalbaar te houden, gaat Zuid-Holland samen met andere provincies bij het Rijk strijden voor een eerlijke transitieregeling.
- Wij willen een voorloper zijn op creativiteit en innovatie in het openbaar vervoer en daarmee een goede bereikbaarheid van de hele provincie realiseren.

Maatregelen en innovaties om gebruik ov te bevorderen

- We zetten innovaties in om het gebruik van het openbaar vervoer te bevorderen. Onder meer door het plaatsen van spitshaltes op specifieke plekken waar dit kansen biedt, bijvoorbeeld bij scholen of op bedrijventerreinen.
- Kleine kernen en steden moeten met het openbaar vervoer toegankelijk blijven. Daarvoor zetten wij binnen onze beschikbare middelen in op een fijnmazig openbaar vervoer in dunbevolkte gebieden. Om dit te bereiken stimuleren we alternatieve en innovatieve manieren om het ov aantrekkelijk te maken. Bijvoorbeeld met kleinschalig en publiek vervoer zoals de buurtbus, bedrijfsvervoer en doelgroepenvervoer. We gaan hiervoor in overleg met de reizigers en ondernemers om te inventariseren welke wensen leven. Op basis van deze inbreng kijken we hoe we het ov aantrekkelijker kunnen maken.
- We onderzoeken op welke manier het mogelijk is om binnen een nieuwe concessieverlening een tussenvorm te creëren tussen een lijndienst en vraagafhankelijk vervoer. Bijvoorbeeld openbaar

vervoer dat volgens een dienstregeling rijdt, waarbij haltes op afroep worden aangedaan.

- Vrijwilligers zijn belangrijk in het beter bereikbaar maken van hun dorpen en regio's, aanvullend op het openbaar vervoer. Wij uiten jaarlijks op gepaste wijze onze waardering voor de inzet van deze vrijwilligers.
- We stimuleren de inzet van combi-tickets: bij grote evenementen en attracties stemmen we toegang en openbaar vervoer op elkaar af en waar mogelijk realiseren we pop-up lijnen.
- We stimuleren het gebruik van slimme technologie om mobiliteit beter te maken, er beter zicht op te krijgen en te sturen.
- Met de inzet van verbeterd openbaar vervoer op bestelling ambiëren we een nog betere bereikbaarheid in Zuid-Holland: het landelijk gebied, steden, dorpen en kernen.
- Als provincie trekken wij de kar om voor gehandicapten en mindervaliden te komen tot één nationaal ov-reisassistentiesysteem.

- In opmaat naar de nieuwe concessie voor het hoofdrailnet pleiten we bij het Rijk voor het afschaffen van het dubbel overstaptarief tussen de regionale bus en de trein.

Lightrailverbindingen

- We ontwikkelen als provincie een toekomstvisie op het openbaar vervoerssysteem, inclusief lightrailverbindingen en andere vormen van hoogwaardig ov, met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid.
- We houden in ons ruimtelijk beleid vervolgens rekening met de realisatie van deze mogelijke nieuwe openbaar vervoerverbindingen.

Fietsen en lopen

- We geven voorrang aan fietsers op doorfietsroutes, bijvoorbeeld bij de afstelling van verkeerslichten en door het stimuleren van gemeenten om hun leefomgeving fietsvriendelijk in te richten.
- We houden bij de inrichting van de openbare ruimte rekening met de zwakste deelnemers aan het verkeer; fietsers en wandelaars.
- We ontwikkelen meer fietssnelwegen en zetten in op netwerkontwikkeling. Hierin trekken we samen op met gemeenten en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH).
- We geven prioriteit aan het STOMP-principe en promoten daarom fietsen en lopen, ook voor woon-werkverkeer. Hierin trekken we samen op met gemeenten, MRDH en Rijk.
- We zetten in op een goed netwerk van recreatieve en functionele fiets- en wandelroutes.
- We koppelen deelmobiliteit aan onze ov-concessies. We stimuleren de combinatie fietsen en het gebruik van openbaar vervoer.
- We worden voortrekker in het realiseren en verbeteren van knooppunthaltes: ov-hubs waar makkelijk kan worden overgestapt (ook op deelmobiliteit), een fiets veilig kan worden gestald en die goed bereikbaar zijn met de fiets. We zetten hierbij in op toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid.

Veilig verkeer en duurzame mobiliteit

- Voor Zuid-Holland is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmen we de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. We streven elk jaar naar minder verkeersslachtoffers. Dit doen wij samen met andere regionale

- partners, zoals de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), gemeenten, waterschappen, Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV-ZH) en de politie. En dat doen wij op drie terreinen: infrastructuur, educatie en handhaving.
- We stellen een visie op voor een (snel)laadinfrastructuur voor busvervoer en goederentransport. Hiermee streven we naar een zero-emissie uitstoot van openbaar vervoer op termijn en passen hierop de concessies aan.
 - We onderzoeken de instelling van milieuzones op provinciale wegen nabij Natura 2000-gebieden en/

of nabij gemeentelijke milieuzones.

Hierbij houden we rekening met vervoersarmoede en doelgroepen.

- Wij komen met een duidelijk toetsingskader voor het gebruik van provinciale wegen door landbouwverkeer. Daarbij worden de uitkomsten van onderzoek benut.

Logistiek en goederenvervoer

- Zuid-Holland is een belangrijk internationaal transportknooppunt, met de haven, de land- en tuinbouw en de transportassen naar het Europese achterland. De druk op deze goederen infrastructuur neemt toe. Verduurzamen en optimaliseren van goederenstromen is nodig voor een gezonde ruimtelijke en economische ontwikkeling in Zuid-Holland. Distributiecentra clusteren we zoveel mogelijk op bestaande plekken. Daarbij stimuleren we dubbel ruimtegebruik en vergroening van zo'n gebied. We faciliteren en stimuleren de verschuiving van lading – de modal shift – naar relatief duurzame vervoerwijzen, zoals binnenvaart, buisleidingen en spoor. We zetten in op hubs voor goederenvervoer en op een goederen-transport met kwantitatieve en kwalitatieve waarde voor de Zuid-Hollandse economie.
- We gaan in gesprek met het Rijk over het verminderen en op termijn weren van het vervoer van gevaarlijke stoffen per trein door de Drechtsteden. We verminderen de overlast en we verkleinen de externe veiligheidszones.

Luchtvaart

- Voor alle luchtvaart in Zuid-Holland willen we de hinder voor omwonenden terugdringen. Wij zetten ons met name in voor het terugdringen van het aantal nachtvluchten. We onderzoeken de huidige maatschappelijke en economische waarde van het vliegveld Rotterdam The Hague Airport en de waarde van de locatie voor eventuele alternatieve functies.
- We zijn groot voorstander van betaalbare internationale treinverbindingen vanuit onze provincie met andere Europese steden en sluiten ons daarom aan bij bestaande lobbytrajecten en initiatieven daartoe. Doelstelling is dat de trein de eerste keuze wordt bij reizen tot 750 km.

« Terug naar inhoud

2. Perspectief op een welvarend Zuid-Holland

Waar gaat het om?

De Zuid-Hollandse economie wordt gekenmerkt door een unieke structuur. Het herbergt het grootste haven-industriële complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld en vruchtbare landbouwgronden: belangrijke spelers in de wereldwijde voedselketen. Verder kent onze provincie een meerkernig stedelijk netwerk met talrijke kennis-, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, die tot de top in hun vakgebied behoren. Rond deze instellingen zijn kennisintensieve clusters ontstaan zoals de bio-lifescience, ruimtevaart, duurzame energie en quantum technologie. Zuid-Holland is al eeuwenlang een centrum van handel, kennis en wetenschap. Een van de meest concurrerende en innovatieve regio's van Europa. De provincie wordt door steeds meer toeristen bezocht. Een kracht die onze provincie ontleent aan de diversiteit van de economie, het aanwezige potentieel van talentvolle mensen en het unieke deltalandschap.

Het behouden van deze toppositie en ons welvaartsniveau vereisen dat de Zuid-Hollandse economie zich blijft vernieuwen en zich aanpast aan een veranderende omgeving. Wereldwijde bevolkingsgroei in combinatie met toegenomen consumptie put de energievoorraad en andere hulpbronnen uit, waardoor we de grenzen raken van wat de aarde aankan, of deze overschrijden. Als gevolg daarvan wordt het gebruik van fossiele brand- en grondstoffen, jarenlang het fundament van onze economie, vervangen door hernieuwbare brand- en grondstoffen. Verschillen in rijkdom en gezondheid tussen mensen, regio's en wijken nemen toe. Ook in onze provincie. Ondertussen verandert de economie van structuur door de digitalisering van onze werk- en leefomgeving. Een dynamiek die erom vraagt om ons leven, wonen en werken opnieuw in te richten.

Waar zetten we op in?

We willen een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. Ondernemerschap is belangrijk voor de economie. Ondernemers creëren de banen en bieden werkgelegenheid aan inwoners. Dit geldt zowel voor grote als midden- en kleine ondernemers. We willen een economie die groeit in termen van kwaliteit en niet alleen in volume. Om dat te bereiken kiezen we voor een economie die:

- duurzaam is; die uiteindelijk geen emissie uitstoot en gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO₂ en waterstof).
- innovatief is; met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap.

- inclusief is; met gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Een toekomstbeeld met grote gevolgen voor de energie- en kennisintensieve Zuid-Hollandse economie. En onze provincie heeft alles in huis om deze slag te slaan: talent, creativiteit, ondernemerskracht. In een tijd die grote kansen biedt voor mensen die op zoek zijn naar een baan of opleiding. Aan de verduurzaming van onze economie werken we samen met partners, zoals de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) met de Groeiagenda Zuid-Holland.

Wat gaan we daarvoor concreet doen?

Duurzaam

Energietransitie

- We gaan af van fossiele energiebronnen en worden energieonafhankelijker. Daarom zetten we in op energiebesparing, zon- en windenergie,

warmtebronnen in onze eigen provincie, innovatieve mogelijkheden tot opslag en flexibele inzet van energie voor 2030. We stimuleren de circulaire economie. Voor de realisatie van de energietransitie is een brede mix van duurzame energiebronnen, -opslag en -dragers nodig.

- In onze energiemix voor de energietransitie sluiten we geen enkele CO₂-neutrale techniek uit. Ten aanzien van kernenergie doen we in deze periode alleen onderzoek naar de potentie voor plaatsing van kleine modulaire kernreactoren in Zuid-Holland.
- De energie-infrastructuur is de slagader van het toekomstige duurzame energiesysteem. We zetten - onder meer via het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) - in op versnelling en maatschappelijk verantwoorde keuzes voor ontwikkeling en ruimtelijke inpassing van elektriciteits-, waterstof- en warmtenetten.

Wind- en zonne-energie op land

- De Regionale Energiestrategieën (RES'en) zijn het resultaat van een uitgebreid participatieproces in zeven gebieden en vallen binnen landelijke afspraken. Voor het realiseren van duurzame energie opwekking op land is de afgelopen periode een grote slag gemaakt. Er is afgesproken 6,3 tot 6,8 TWh op te wekken in Zuid-Holland, waarvan er al circa 2,7 TWh is gerealiseerd. De inzet resteert om voor circa 2,5 TWh nog een vergunning te verlenen, wat mogelijk ook geldt voor een deel van de voorlopig vergunde circa 1 TWh. We komen deze afspraken na en deze afspraken zijn de basis voor nieuw aan te leggen duurzaam opgewekte energie op land. Het gaat naar schatting naast de pijplijnprojecten, repowering en inbreiding (mede afhankelijk van de mix van zon en wind) om enkele tientallen windmolens op land die erbij moeten komen. Wij zien het als onze taak om samen met lokale partners draagvlak bij omwonenden te creëren.
- De provincie vervult binnen de RES'en diverse rollen. Allereerst die van presterende overheid. We staan aan de lat om het verhogen van duurzame energieproductie mogelijk te maken. Daarnaast hebben wij als provincie een coördinerende en faciliterende rol. Hiermee helpen we samenwerkingspartners en gemeenten en voorkomen we dat iedereen het wiel opnieuw moet uitvinden.
- Bij zonne-energie staat de toepassing van meervoudig ruimtegebruik voorop. Dus het plaatsen van zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en andere geschikte plekken, langs wegen en spoorlijnen en

bij realisatie van nieuwe bedrijventerreinen.

Omdat onze provincie weinig onbebouwde ruimte kent zijn we zeer terughoudend als het gaat om zonnevelden op plekken buiten de door RES aangewezen zoekgebieden.

- Voor de realisatie van wind op land is de landschapskwaliteit een belangrijk kader. Nieuwe windmolens worden zo goed mogelijk ingepast in het landschap en sluiten aan bij de omgevingskenmerken. In samenwerking en participatie met omwonenden.
- In de RES'en zijn afspraken gemaakt over het opwekken van duurzame energie op land. Nu komt het aan op realisatie. We houden gemeenten aan gemaakte afspraken. Als een RES-regio moeite heeft haar afspraken binnen de afgesproken termijnen na te komen dan ondersteunen we de gemeenten en zetten indien nodig ons provinciaal instrumentarium uit de omgevingswet in.
- Er zijn nog veel kansen voor zon op dak. We spannen ons maximaal in om ál deze kansen te benutten. Dit kan ook via lokale en regionale energiecoöperaties. Naast de daken achten wij restructies zoals plekken langs en boven infrastructuur hiervoor kansrijk. Daarbij maken we een afweging tussen kansen voor versterking van biodiversiteit via bermenbeleid en het plaatsen van zonnepanelen

Netcapaciteit en -congestie

- Het versterken van de energie-infrastructuur voor diverse energiebronnen en -dragers is essentieel en zal worden meegenomen in het provinciale

Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK). Samen met de netbeheerders en in afstemming met gemeenten stellen wij een 2-jaarlijkse actualisatie van het pMIEK op, waarin we de energie-infraprojecten prioriteren in de regio.

- Congestie op het elektriciteitsnetwerk doet zich ook in onze provincie in toenemende mate voor. De netbeheerders zijn aan zet om hierin investeringen te plegen.
- Ons uitgangspunt is dat wij het net zoveel mogelijk ontzien. Opslag van schone energie is een manier om de disbalans tussen opwek en gebruik op te lossen. Wij zetten in op een optimale mix van opwektechnieken en vraagsturing. We zetten ook in op het mogelijk maken van opwek- en opslagcapaciteit in de buurt van de energievraag.

Gebouwde omgeving: besparen en warmte

- Wij verbinden het beleid van het Rijk en gemeenten op het gebied van de warmtetransitie. Onze energietransitie vraagt om een versnelling van bovenlokale warmtenetwerken. We willen dit in publieke handen geven. Dit vraagt om gerichte programma's voor doelgroepen zoals maatschappelijk vastgoed en bevordering van de bijpassende collectieve besparingsconcepten. Net als het Rijk willen wij versneld van het gas af. We verspreiden de kennis die wordt opgedaan door innovaties, projecten en activiteiten. Hiermee versterken we de gemeentelijke regierol en zorgen we voor onderlinge verbinding tussen gemeenten.
- We stimuleren pilots die energie positieve nieuwbouw mogelijk maken en lobbyen voor aanscherping van het bouwbesluit.
- Wij zetten in op een energietransitie waar iedereen kan meeprofiteren.

Terug naar inhoud

Lokaal eigendom en participatie

- Omwonenden moeten kunnen meedoen en mee profiteren. Inkomsten uit duurzame energiebronnen, zoals windmolens en gezamenlijk zon op dak moeten meer landen bij de direct omliggende gemeenschappen. Omwonenden moeten de mogelijkheid krijgen om mede-eigenaar te worden van duurzame energiebronnen, eventueel via regionale energiecoöperaties. We streven naar minimaal 50% publiek of lokaal eigenaarschap per project van duurzame energievoorziening en ondersteunen energiecoöperaties bij het realiseren hiervan.
- Lokale ondernemers moeten de mogelijkheid krijgen om meer zelfvoorzienend te worden op energie en/of nieuwe verdienmodellen te kunnen ontwikkelen op het gebied van energietransitie. Wij willen, afhankelijk van de lokale effecten op de directe omgeving en ecologie buiten bestaand dorps- en stadsgebied, kleinere windturbines met een ashoogte tot 30 meter meer ruimte bieden, met name op het eigen erf.
- We blijven ons inzetten om de energietransitie te faciliteren bij doelgroepen die niet vanzelf mee komen en hard geraakt worden door de hoge kosten van energie.
- Wij zijn open en transparant in onze besluitvorming over de realisatie van plannen voor duurzame energie op land. Hierbij betrekken we zoveel mogelijk perspectieven van onze inwoners, ondernemers en bedrijven om op deze wijze maximaal maatschappelijk draagvlak te creëren.
- Bij besluitvorming over energieprojecten wegen we het draagvlak, de bijdrage aan de totale

energieopgave, goede landschappelijke inpassing en de mogelijkheid om aan te sluiten op het elektriciteitsnetwerk mee.

Duurzame industrie, haven, glastuinbouw en visserij

- Het haven-industrieel complex verkeert in een omvangrijke grondstoffen- en energietransitie gericht op energiebesparing, de-carbonisatie (CO₂ neutraliteit), elektrificatie, emissiereductie (NO_x), circulariteit, blauwe en groene waterstof en biobased brand- en grondstoffen. Wij stimuleren de transitie in dit industrieel cluster door in te zetten op energie-efficiency, vernieuwing van energiesysteem (waterstofhub) en vernieuwing van het grondstoffen systeem (circular). Dit bereiken wij door met de industrie duidelijke afspraken te maken en waar mogelijk de omgevingswaarde in te zetten om de industrie te stimuleren voor emissiereductie en innovaties te

bevorderen. Dit doen we onder meer door ondersteuning bij de ruimtelijke inpassing van transitieprojecten in het havengebied. De provincie ondersteunt daarnaast de industrie buiten de Rijnmond in de transitie naar energieneutraal en circulair.

- We stimuleren de innovatieve ontwikkeling van duurzame energie en innovaties die de energiebehoefte terugbrengen en zien dit als een nieuwe internationaal sterke economische sector voor Zuid-Holland. Het gaat dan bijvoorbeeld over de productie en herverwerking van zonnepanelen en -boilers, warmtepompen, batterijen en windmolens.
- Belangrijk voor de verduurzaming van de industrie is de overstap naar duurzame elektriciteit en andere energievormen. Deze zal voornamelijk vanaf zee komen. We werken mee aan de aanlanding van energie vanuit de Noordzee (elektriciteit

en blauwe en groene waterstof) en ondersteunen veilige import, opslag en doorvoer van energie via de haven.

- Voor de concurrentiepositie van het glastuinbouwcluster is het welslagen van de energie- en grondstoffentransitie cruciaal. De sector wil in 2040 energieneutraal zijn en in 2050 circulair. Wij stimuleren de energie- en grondstoffentransitie in de glastuinbouw door de verdere ontwikkeling en uitrol van een regionaal warmtenet (geothermie, havenwarmte) mogelijk te maken. We zetten in op duurzame gebiedsontwikkeling, door bijvoorbeeld clustering van bedrijven bij warmte- en CO₂ netten, waterstof en/of geothermie. We ondersteunen de concentratie en herstructurering van het glastuinbouwcluster.
- Onze vissers zijn één van de meest innovatieve in Europa. Samen met de visserij bekijken we waar de kansen voor een toekomstbestendige ontwikkeling voor deze sector liggen. De visserij heeft het zwaar de laatste jaren, de hoge brandstofprijzen en de Brexit zetten de sector onder druk.

Innovatie

Ondernemerschap

- Wij ondersteunen planologisch de doorontwikkeling van de verslogistiek, met name in de Dutch Freshport en Greenport Westland.
- We onderschrijven het economisch belang van de (glas)tuinbouw met onder andere sier-, bollenteelt en boomkwekerijen en blijven actief participeren in en de samenwerking bevorderen van de regionale Greenports.
- De regionale ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter (IQ) is een belangrijke

uitvoeringsorganisatie voor Zuid-Holland als het gaat om innovatiestimulering. IQ brengt partijen samen en stimuleert samenwerking tussen innovatieve ondernemers, kennisinstellingen en overheden uit Zuid-Holland en daarbuiten en investeert in kansrijke start-ups en scale-ups. We zetten de activiteiten van IQ gericht in op het stimuleren van de verduurzamingsopgave van onze economie; circulair, energie- en klimaatneutraal.

- We bekijken de toekomst van ons energie-innovatiefonds EnergiIQ in het licht van het veranderende investeringslandschap. Daarbij zien wij vooral mogelijkheden om innovaties op het terrein van lokale en regionale energieopslag (bijvoorbeeld wijkaccu's) te stimuleren. We verkennen de mogelijkheid deel te nemen in de productie en plaatsing van laadinfra- opslag en remises ten einde het publieke belang van deze infrastructuur te borgen.
- De diversiteit van de Zuid-Hollandse economie is een kracht: van toonaangevende grote bedrijven, een breed midden en klein bedrijf, overheden, kennis-, onderwijs-, cultuur- en zorginstellingen. Kruisbestuiving tussen al deze partijen en verschillende economische sectoren voedt innovatie. Wij zetten in op de ontwikkeling van een vruchtbaar kennis- en innovatie ecosysteem bestaande uit specifieke locaties met een clustering van bedrijvigheid, onderzoek en onderwijs. Voorbeelden zijn de Leiden Bioscience Park, de Biotech Campus in Delft en de TU Delft Campus, NL Space Campus te Noordwijk, Maakfabriek in Dordrecht, Erasmus MC Campus, Campus Woudestein te Rotterdam en fieldlabs onder andere actief op de transitie rondom klimaat en energie.

- Digitalisering verandert ons werk, verdienmodellen en hoe we (samen)leven. Gebruik en beschikbaarheid van technologie is bepalend voor onze concurrentiepositie en onze manier van werken. We bevorderen de digitalisering in het mkb en daarvoor zetten we de activiteiten voor IQ in. We zetten in op een open overheid. Bij dit alles worden veiligheid en privacy geborgd en waardevolle data beschermd. Digitalisering wordt integraal onderdeel van onze economische programma's, waarbij we oog houden voor de ethische dilemma's die daarbij spelen. Zoals privacy, de behoefte aan persoonlijk contact en de digitale geletterdheid van onze inwoners.

Bedrijventerreinen

- De ruimte voor bedrijventerreinen is schaars. Ondernemers bepalen mede onze concurrentiekracht, daarom blijven we ruimte bieden voor ondernemers. Bij het faciliteren van die ruimte geven we voorrang aan bedrijven die bijdragen aan de transitie naar een klimaatneutrale en/of circulaire economie en het verbeteren van het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland.
- We zetten in op het beter benutten en duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. We stimuleren meervoudig ruimtegebruik op bedrijventerreinen. Waar mogelijk passen we functiemenging toe en mengen we bedrijven met een lage milieucategorie met woningbouw.
- We zetten in op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën, milieuzones en watergebonden bedrijven. We blijven woningbouwplannen van gemeenten toetsen op mogelijke conflicten met aanwezige bedrijven uit de hogere milieucategorieën. Bedrijven met lage milieucategorieën mogen niet meer op een bedrijventerrein gevestigd zijn met een hogere milieucategorie. Onze inzet is om hoge milieucategoriebedrijven op de daarvoor bestemde plekken te concentreren. Het beter benutten van die terreinen vraagt onder andere om verplaatsing van bedrijven. Dat is kostbaar. We gaan bij het Rijk pleiten voor de instelling van een 'verplaatsingsfonds' waarmee bedrijven verplaatst kunnen worden. Voor grote ruimtevragers voert de provincie bij wijze van 'pas op de plaats' een selectief vestigingsbeleid.
- Bedrijventerreinen hebben een groot onbenut

potentieel als het gaat over energie, ruimte en klimaat. Ze huisvesten ongeveer een derde van onze banen en verbruiken een aanzienlijk deel van de energie. Circulaire en energiezuinige of zelfs energieneutrale bedrijventerreinen dragen bij aan de verduurzamingsopgave van de economie. We stimuleren de verduurzaming van bedrijventerreinen door eigen duurzame opwekking en de realisatie van lokale warmtenetten. Ook kunnen deze terreinen bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie.

- Voor vestiging van bedrijven die werken met arbeidsmigranten verwachten we een menswaardig huisvestingsplan.

Kantoren

- Nieuwe kantorenontwikkelingen concentreren zich bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. We reduceren het kantorenaanbod (zowel fysiek als qua plancapaciteit) op minder kansrijke locaties en maken waar mogelijk de transformatie van leegstaande kantoren naar andere functies (wonen) mogelijk.
- De ontwikkeling naar een duurzame, digitale en inclusieve economie leidt tot andere eisen en wensen die we stellen aan werk- en woonlocaties. Deze ontwikkeling vraagt om een nieuwe ruimtelijke economische visie. We komen - als uitwerking van het traject van de Ruimtelijke Puzzel - binnen één jaar met een ruimtelijk economische visie.

Detailhandel

- Het midden- en klein bedrijf is een grote werkgever in onze provincie. Het zijn veelal familiebedrijven met een lange traditie in Zuid-Holland. Wij blijven het mkb ondersteunen met onze mkb-aanpak.
- Vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra zijn belangrijk voor de kwaliteit van het leven van onze inwoners. Door de digitalisering kopen we meer online waardoor met name de middelgrote detailhandelcentra onder druk staan. We blijven de detailhandelstructuur versterken door deze kwalitatief te verbeteren (van 'place to buy' naar 'place to be'), van een

breed aanbod te voorzien en de bereikbaarheid te garanderen. We concentreren en bundelen nieuwe detailhandel in de centra van wijken, dorpen en steden en voorkomen zoveel mogelijk leegloop.

- We gaan met gemeenten in gesprek over hoe pakketpunten, bezorghubs en stadslogistiek kunnen leiden tot minder busjes en bezorgmomenten in steden en straten.

Inclusief

Brede welvaart en samenwerking

- Bij de versterking van onze economie en samenleving stellen we een breed welvaartsperspectief centraal. Uiterlijk in 2025 is er een brede welvaartsagenda opgesteld die aansluit bij de landelijke monitoring. We wegen, sturen en rapporteren gelijktijdig op zowel economische doelen als op sociaal en cultureel gebied, de leefomgeving, gezondheid en onze democratie. We verkennen hoe we het brede welvaartsperspectief kunnen verankeren in onze begrotingssystematiek.
- Mede vanwege dat brede welvaartsperspectief is het essentieel om voor het verdienvermogen van de inwoners een sterke concurrentiepositie van de Zuid-Hollandse economie te waarborgen.
- Zuid-Holland kent een aantal gebieden die over een langere periode relatief zwak scoren op diverse dimensies van brede welvaart. Via een integrale meerjarige aanpak kan dit gekeerd worden. Wij willen het potentieel van onze regio's benutten. Wij werken samen met bewoners, bedrijven en onderwijsinstellingen aan regiodeals die gericht zijn op het sterker maken van specifieke gebieden en het concurrerend houden van sectoren.

- Bestuurlijke samenwerking tussen overheden, onderwijs- en onderzoeksinstituten en bedrijfsleven levert een belangrijke bijdrage aan de versterking van onze concurrentiepositie.
- Wij verbinden de onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden (triple helix) en stimuleren samenwerking tussen deze partijen. We richten ons hierbij op het gehele onderwijsveld; van roc, naar hbo en universiteit. Een succesvol orgaan voor deze 'triple helix' samenwerking is de Economic Board Zuid-Holland (EBZ).

Human Capital

- Een inclusieve economie betekent dat iedereen mee kan doen. Geen verspilling van talent. Er is een groot aanbod aan banen en een tekort aan goed gekwalificeerd personeel, in alle sectoren van de economie. Digitalisering verandert ons werk razendsnel.

We willen dat iedereen een goede baan heeft of kan krijgen en willen ons arbeidspotentieel optimaal benutten. Dat blijven we doen via de Human Capital Agenda 2.0; een publiek-private samenwerking bestaande uit inmiddels meer dan 100 partners. We investeren in het programmateam en zorgen voor cofinanciering van concrete projecten. Onze ambitie is een beroepsbevolking die past bij de economie van de toekomst door her- bij- en omscholing van 55.000 werknemers en flexwerkers. En begeleiding naar toekomstbestendig werk van 10.000 mensen en voldoende stage- en werkplekken voor alle studenten. Dit zorgt ervoor dat onze bedrijven, groot en klein, een banenmotor van belang kunnen blijven. We nemen hierbij niet de rol van de gemeenten over ten aanzien van de begeleiding van mensen naar werk.

« Terug naar inhoud

Belangrijkste (concrete) doelstellingen voor Zuid-Holland voor perspectief 2

Verduurzaming energiesysteem

- Doelstelling uit het Klimaatakkoord is dat in 2030 minimaal 35 TWh duurzaam opgewekte energie op land (wind en zon) wordt gerealiseerd. Tweede doelstelling op het terrein van energietransitie is 50% lokaal eigenaarschap van energievoorziening. Dat betekent dat de lokale omgeving zeggenschap heeft over duurzame energieprojecten in hun omgeving en dat inwoners en belanghebbenden financieel deel kunnen nemen.

Industrie

- 49% reductie van uitstoot van broeikasgassen in 2030 in vergelijking met 1990 en klimaatneutraal in 2050. Het kabinet heeft intussen het doel voor 2030 bijgesteld naar 55% vermindering van uitstoot van broeikasgassen in vergelijking met 1990.
- Doelen stikstofreductie: er is een indicatief NOx-emissiereductiedoel vastgesteld voor de sector industrie van 38% in 2030 ten opzichte van 2019.

Circulair

- Grondstoffenakkoord: in 2030 50% minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) en in 2050 een volledig circulaire economie.
- Als provincie hebben wij diverse akkoorden en convenanten ondertekend die invloed hebben op verduurzaming en circulariteit in het inkoop- en aanbestedingsbeleid. Zoals de Green Deal Circulair Inkopen 2.0, de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 en het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en Aanbesteden.

3. Perspectief op natuurherstel en duurzame landbouw

Waar gaat het om?

Zuid-Holland onderscheidt zich door een combinatie van onder andere kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap. Een typisch Hollands landschap met koeien in de wei en met belangrijke leefgebieden voor plant- en diersoorten. Maar ook een landschap met enkele bijzondere natuurgebieden. Het is ook een vruchtbaar landschap met een internationaal sterk economische landbouwsector. Iets waar we trots op zijn. Een landschap waar honderden jaren door de mens met kennis, ervaring en kunde en met hart en ziel aan gewerkt is. Met het belang van en de liefde en zorg voor de flora en fauna als leidraad.

Ons landschap en de biodiversiteit staan onder toenemende druk door het groeiend aantal inwoners, economische ontwikkeling, klimaatverandering en stikstofuitstoot van landbouw, verkeer, luchtvaart en industrie. De landbouwsector -op veel plaatsen drager van het landschap- heeft te kampen met hoge emissies als onder andere ammoniak (NH_3). Maar ook met

bodemdaling, verdroging en vernatting. Daarnaast zijn er problemen met verdienvermogen en erfopvolging. Ook de industrie en het wegverkeer kampen met een te hoge stikstofemissie (NO_x). Er is behoefte aan meer balans tussen ecologie en de economie: natuurherstel en verbetering van onze waterkwaliteit. En toekomstperspectief voor natuur en landbouw.

Waar zetten we op in?

Natuur maakt het leven gezonder, mooier en is belangrijk voor de leefbaarheid van onze provincie. We werken daarom aan een gezond en sterk water-, bodem-, en ecologisch systeem, samen met direct betrokkenen en gebiedsdeskundigen. We beschermen natuurgebieden beter door de doelen uit de Vogel en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en de Klimaatwet uit te voeren. Het Rijk heeft water en bodem leidende principes gemaakt en dat nemen we

Europese Vogel- en habitatrichtlijn

Provincies zijn wettelijk verantwoordelijk specifieke soorten en habitats op hun hele grondgebied te beschermen en in de zogenoemde “gunstige staat van instandhouding” te brengen conform de EU Vogel- en Habitatrichtlijn.

over. We gaan emissies reduceren, als NOx en NH₃, en andere factoren die drukken op de natuur aanpakken. De aanpak van deze opgaven combineren we zoveel mogelijk met de ontwikkeling richting een volhoudbare landbouw die bijdraagt aan beheer en behoud van onze karakteristieke landschappen en polders. We helpen ondernemers daarbij.

Wat gaan we daarvoor concreet doen?

Gezonde natuur, bodem en watersysteem

Natuur

- We maken het Natuur Netwerk Nederland (NNN) uiterlijk in 2027 af en houden het vervolgens in stand, conform de afspraken met het Rijk. Daartoe richten we nog circa 3.200 hectare natuur en nog circa 100 km ecologische verbinding in¹. Circa 2.000 hectare daarvan is nu beschikbaar, deze hectares worden de komende jaren ingericht. Het resterende deel komt beschikbaar via afspraken met de grondeigenaar of via aankoop.
- Om onze natuurdoelen te halen werken we samen met terreinbeherende organisaties, waterschappen, natuurorganisaties, inwoners en ondernemers uit sectoren als land- en tuinbouw, bouw, industrie, energie en mobiliteit. We helpen ondernemers en sectoren natuurinclusief te werken, hun emissies te verlagen en hun bedrijven te verduurzamen. Het gaat daarbij naast

natuurherstel en emissiereductie ook om de realisatie van de doelen op het terrein van waterkwaliteit en klimaat.

Dit vraagt om samenhangende, gebiedsgerichte sturing en om gebiedsprocessen met andere bestuurlijke partners. Ook koppelen we het behalen van de natuurdoelen en het verlagen van emissies aan nieuwe verdienmodellen voor ondernemers uit deze sectoren. Bijvoorbeeld via activiteiten als natuurbeheer of via inkomsten uit toerisme of zorgactiviteiten.

- De maatschappelijke kosten van bodemdaling zijn groot. Wij willen samen met alle belanghebbende partners deze kosten beperken. We maken de gevolgen van bodemdaling inzichtelijk en bespreekbaar en stellen handelingsperspectieven op voor een vitale en (be)leefbare toekomst van de

Wet stikstofreductie en natuurverbetering

In 2025 moet minimaal 40% van het gebied van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau (depositiewaarde onder de kritische depositiewaarde) hebben. In 2030 minimaal de helft en in 2035 minimaal 74%. Verder is het doel om hydrologische condities van Natura 2000-gebieden op orde te hebben in 2027.

¹ deze restopgave maakt onderdeel uit van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied - ZH-PLG

« Terug naar inhoud

gebieden en mensen die het aangaat. Bij alle werkzaamheden, ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes wordt expliciet rekening gehouden met de bodemdalingsgevoeligheid.

- Zuid-Holland herbergt boerenlandvogels zoals de grutto, kievit, veldleeuwerik en patrijs. Helaas gaat het hier niet goed mee. We willen dit tij keren en richten onze inspanningen op het verbeteren van de leefomgeving van akker- en weidevogels.
- Het herstel van onze natuur, het terugbrengen van broeikasgassen en de verduurzaming van de landbouw en industrie vragen om betrokkenheid en inbreng van veel partijen. Alleen door samen te werken kunnen we de complexe opgaven en doelen realiseren. Het is belangrijk dat mensen en bedrijven begrijpen hoe ze hierin kunnen deelnemen en weten wat er van hen verwacht wordt. We maken werk van heldere en begrijpelijke communicatie naast het vormgeven van het participatieproces. Dit doen we samen met de direct betrokkenen.
- Natuurinclusief beleid is goed voor de natuur maar kent ook andere voordelen, zoals kostenbesparing, schone lucht, minder hittestress en schoon water. Bouwen gaat over mens en gebouw in relatie tot de natuurlijke omgeving en hoe die versterkt kan worden. Het weghalen van tegels uit tuinen zorgt bijvoorbeeld voor een verbetering van de biodiversiteit. We bevorderen natuurinclusief werken en bouwen en benutten meekoppelkansen in andere opgaven, zoals bij bodemdaling, recreatie en beheer & onderhoud van wegen.
- Zuid-Holland is trots op haar natuurparken zoals het Nationaal Park Hollandse Duinen. Op maar

weinig plekken ter wereld vind je zoveel diversiteit aan natuur zo dicht bij elkaar als in Zuid-Holland. Deze parken dragen bij aan een betere biodiversiteit en zijn belangrijk voor de recreatie. Wij maken beleid gericht op een integrale versterking van deze parken.

Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG)

- Wij vinden het belangrijk dat naast boeren, natuurorganisaties en overheden ook onze inwoners betrokken zijn bij de inrichting van onze provincie.
- We zijn gebiedspartner en gebiedsautoriteit. Als gebiedspartner werken we nauw samen met andere gebiedspartners. We zijn richting onze partners transparant over onze rol, taken en verantwoordelijkheden en inzet van bevoegdheden. Wij zetten onze instrumenten in voor het algemeen belang van het Zuid-Hollands landelijk gebied en voor belangen van gebiedspartners om bij te dragen aan oplossingen voor de gebieden. We stellen ons in deze grootschalige transitie op als leider en maken waar nodig keuzes voor een vitaal landelijk gebied. Via het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) worden de doelen op het gebied van natuurherstel, water, klimaat en stikstof als uitgangspunt genomen. Bij dit toekomstperspectief hoort ook een verdienvermogen voor de landbouw op lange termijn. Eventueel ondersteund door alternatieve inkomsten zoals agrotoerisme of beheer van landelijk gebied.

Klimaatakkoord en -wet

Doel van het akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius. Met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius. Om de doelen te behalen is afgesproken dat de EU in 2030 minimaal 55% minder broeikasgassen uitstoot. In 2050 wil de Europese Unie klimaatneutraal zijn. Met de Klimaatwet wordt gestuurd op CO₂-reductie, hierin zijn ook de Nederlandse klimaatdoelen vastgelegd.

- Er is een opgave voor het realiseren van extra bos in Zuid-Holland. Deze opgave zal ook binnen het ZH-PLG worden opgepakt binnen de reeds begrensde NNN-gebieden, in samenhang met andere gebiedsopgaven.

Water

- De maatregelen uit de Kaderrichtlijn Water zijn een extra opgave voor de ambities op het gebied van natuur en klimaat en de daarvoor nodige transitie van de landbouw, verkeer, steden, industrie en vliegverkeer. Verdergaande inspanning is nodig om de kwaliteit van onze watersystemen te verbeteren. Voor onze gezondheid, onze ecosystemen en om een volgende vergunningstop

te voorkomen. Met het Rijk, waterschappen en stakeholders maken we nadere afspraken over het terugdringen van schadelijke stoffen en andere extra te nemen maatregelen om de doelen te realiseren.

- In onze planvorming houden we rekening met ruimte voor waterwingebieden en nieuwe natuur. We nemen deze ontwikkeling mee in het traject van de Ruimtelijke Puzzel in samenwerking met waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en betrokken deskundigen.
- We zetten ons in om voldoende waterkwantiteit, waterbuffering, zoet water en drinkwater te borgen.

Waterveiligheid en klimaatadaptatie

- We zien weerextremen toenemen. Ook in Zuid-Holland hebben wij last van wateroverlast op het

ene moment en droogte op het andere moment. Wij werken toe naar een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting en watermanagement van onze leefomgeving. We sluiten aan bij de Europese en nationale ontwikkelingen op het terrein van klimaatadaptatie en actualiseren in de komende collegeperiode het Provinciale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie.

Faunabeheer

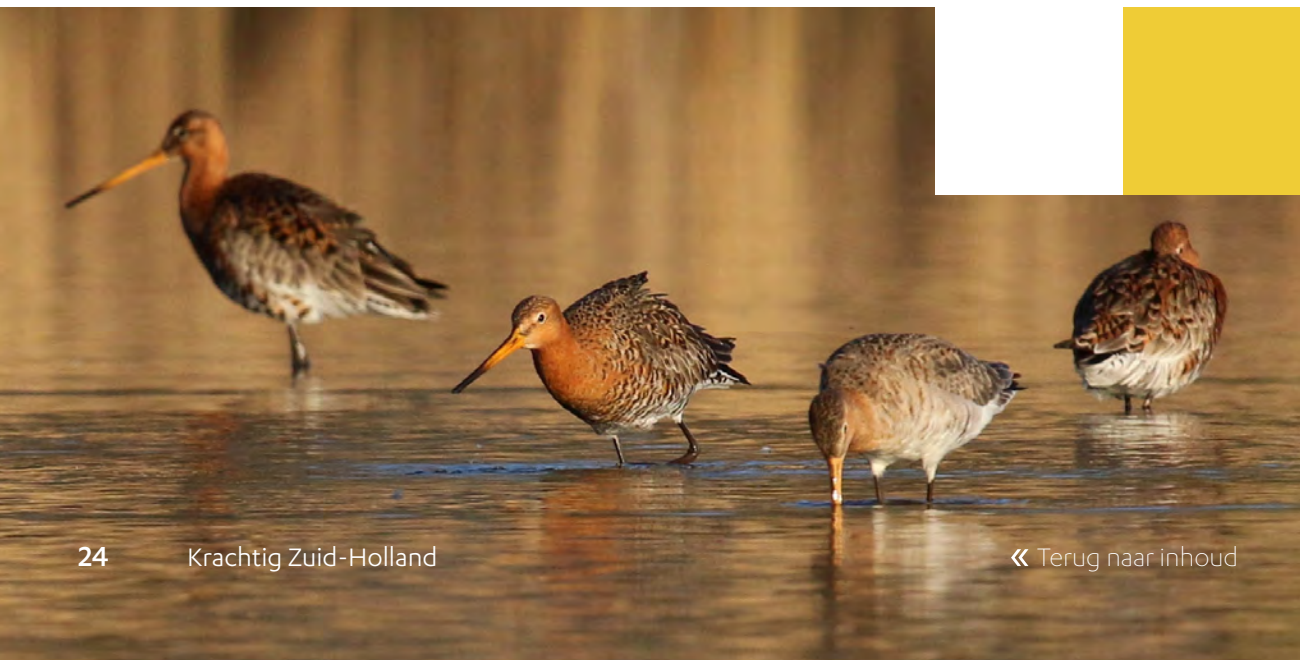
- Binnen het faunabeheer streven wij naar een gezond evenwicht in populaties en wegen we zorgvuldig de belangen van natuur en samenleving af. Waar nodig treffen we maatregelen, zowel

ten behoeve van biodiversiteit, openbare veiligheid en volksgezondheid als ook beperking van (landbouw)schade.

- Een evenwichtig predatiebeleid vereist gedegen en zorgvuldige faunabeheerplannen, opgesteld door de Fauna Beheer Eenheid (FBE), op basis waarvan predatoren beheerd worden. Ook de boeren zullen een blijvende inspanning leveren met betrekking tot maaien, bemesting, akkerranden, bosjes en wallen.
- We investeren in wildopvang. Daarnaast willen we dat de FBE beter gaat functioneren en gaan hierover het gesprek met hen aan.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De richtlijn is erop gericht de kwaliteit van watersystemen te verbeteren, zoals grondwater en oppervlaktewater. De vervuiling van waterlichamen te verminderen en te voorkomen, duurzaam watergebruik te bevorderen en de effecten van overstromingen en droogte te beperken. Het halen van de (chemische en ecologische) doelen vormt een verplichting waaraan economische sancties zijn verbonden. Door de Omgevingswet zal een directere toetsing van vergunningen plaatsvinden aan de KRW-doelen.

Natuurpact (NNN)

Het Natuurpact is een middel om de wettelijke doelen uit de Vogel en Habitatrichtlijn te behalen. Het pact is gesloten met de rijksoverheid en hierin staan de afspraken over de decentralisatie van het natuurbeleid en de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) naar de provincies. Hierbij is afgesproken dat de provincies gezamenlijk uiterlijk in 2027 minimaal 80.000 ha nieuwe natuur in het Natuurnetwerk Nederland realiseren.

Duurzame, toekomstbestendige landbouw

Landbouw en bodem

- We helpen boeren en andere ondernemers hun bedrijf te verduurzamen en houden rekening met diegene die hun bedrijf al verduurzaamd hebben. Wij zetten hiervoor meerdere instrumenten in gericht op kennisontwikkeling en -deling, innovaties en ruimtelijke ontwikkeling. We blijven goede initiatieven op systeeminnovaties ondersteunen zoals: Rotterdam de boer op, voedsel families, voedselbossen, strokenteelt en de korte keten aanpak.
- Voor de verduurzamingsopgave van de land- en tuinbouw is geen standaardaanpak voorhanden. Het realiseren van de doelen vraagt om maatwerk, per gebied en ondernemer. De ondernemers in landbouw weten welke aanpak en maatregelen het beste bij hun bedrijf passen. Het is in eerste instantie aan een gebied om te bepalen welke maatregelen zij nemen om de doelen te bereiken. Daar zit de creativiteit, de innovatiekracht en de

energie om tot oplossingen te komen die ook op draagvlak kunnen rekenen.

- Er blijft voldoende ruimte in onze provincie voorhanden als waarborging voor de land- en tuinbouw als economische sector en de voedselzekerheid. Dat is een land- en tuinbouw met minder schadelijke uitstoot naar bodem, lucht en water. Een landbouw die sterker verweven is met natuur en met aandacht voor dierenwelzijn. En een internationaal concurrerende land- en tuinbouw, waar boeren een gezond verdienmodel hebben.
- Vruchtbare landbouwgronden behouden we zoveel als mogelijk en beschermen we indien nodig beter.
- Omdat het belangrijk is om jongeren perspectief te bieden in de landbouw, verwelkomen en ondersteunen we initiatieven om het agrarisch onderwijs te moderniseren en meer te richten op een volhoudbare landbouw, bijv. door de realisatie van de agro-campus.
- We werken samen met gemeenten om

leegstaande agrarische gebouwen te herbestemmen, bijvoorbeeld door wonen, het onderbrengen van voorzieningen of recreatie. Hiermee voorkomen we dat dit soort gebouwen vervallen of ten prooi vallen aan ondermijnende activiteiten.

Stikstof: innovatie en instrumentarium

- Wij gaan de emissies door landbouw, industrie en andere sectoren verlagen. Minder emissies zorgen mede voor natuurherstel en creëren ruimte voor vergunningverlening. Innovaties bieden grote mogelijkheden om de stikstofuitstoot te verminderen. Wij ondersteunen innovaties, zeker in gebieden waar de uitstoot van stikstof een grote opgave is. Vanwege de onzekerheid en effectiviteit van innovaties monitoren wij continu in de

praktijk het effect van gekozen innovaties op de realisatie van de doelen en de grootte van de veestapel. Hierdoor creëren we de mogelijkheid om juridisch houdbare vergunningen te verstrekken en de uitstoot te verlagen. De inzet van innovatie maakt onderdeel uit van een breder handelingskader dat integraal en gebiedsgericht is.

- Naast innovaties zetten we tegelijkertijd ook andere maatregelen in afhankelijk van de opgaven die bij een bedrijf en de directe omgeving spelen. Dat zijn mogelijke maatregelen als ander voer en weidegang extensiveren (minder vee per hectare of hetzelfde aantal vee op meer hectare), diversificatie, bedrijfsomschakeling, verplaatsen en stoppen.
- Wij helpen boeren die vrijwillig willen stoppen en onderzoeken of vrijwillige 'stoppers' in

aanmerking komen voor een goede financiële vergoeding vanuit het landelijk Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur.

- Ook andere sectoren, zoals het haven-industrieel complex en binnenvaart, dragen bij aan de vermindering van de stikstofuitstoot.
- In samenwerking met het Rijk werken we op korte termijn aan een oplossing voor de PAS-melders en interimers in onze provincie.
- De doelen voor natuurherstel zijn voor ons leidend. In de aanpak is een gezamenlijke gebiedsgerichte insteek de basis. Daarvoor komen er gebiedsplannen met een uitvoerings- en inpassingsplan waarmee we de doelen willen halen. De Natuur doel analyses (NDA) en de ecologische autoriteit zijn hierbij richtinggevend en niet leidend. Het eerste kwartaal 2024 wordt bekeken

of de gebiedsplannen en uitvoeringsplannen voldoende en concreet genoeg zijn om de tussendoelen te halen. Er zal geen goedkeuring worden gegeven aan plannen die niet voldoen aan de gestelde doelen. Als bij uitvoering plannen niet snel genoeg tot resultaten leiden sturen we bij met inzet van onze wettelijke middelen. In het gebiedsproces onderzoeken we in welke gebieden functiewijziging noodzakelijk wordt geacht. In deze Statenperiode vindt er geen gedwongen uitkoop plaats ten behoeve van stikstofreductie.

Belangrijkste (inter)nationale regelingen en doelstellingen bij perspectief 3

In stand houden en herstellen van de biodiversiteit

- De Europese Vogel- en Habitatrichtlijn kent nog geen dwingend tijdspad waarop de doelen gehaald moeten worden. Binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wordt wel rekening gehouden met een tijdspad door een tussendoelstelling voor 2030 op te nemen. De vereiste is dat in 2030 de habitats en soorten niet (verder) zijn verslechterd en dat tenminste 30% van het gat tussen de huidige staat en volledig doelbereik wordt overbrugd. Er is nog onzekerheid ten aanzien van aanvullende habitatrichtlijnen. De doelstelling van een gunstige staat van instandhouding geldt ook voor de komende jaren.

Natuurherstel

- Met het Rijk is afgesproken dat het Natuur Netwerk Nederland uiterlijk in 2027 is afgerond en dat het netwerk vervolgens in stand wordt gehouden. Daarvoor moet in Zuid-Holland nog circa 3.200 hectare natuur en nog ca 100 km ecologische verbinding worden ingericht.

Stikstofreductie

- Zuid-Holland heeft 12 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De totale emissie van de landbouw in Zuid-Holland bedraagt tussen de 5,4 en 5,6 Kiloton (kton) ammoniak (NH_3) per jaar. De provincie kent vanaf 2030 een indicatieve doelstelling van 2,5 kton vermindering per jaar voor de landbouwsector. Dat betekent dat het emissieplafond vanaf 2030 gaat naar een uitstoot van 2,9-3,1 kton ammoniak per jaar². Er is een verplichting om provinciale gebiedsplannen op te stellen ter uitwerking van de landelijk vereiste depositiereductie en ter verkrijging van financiële middelen uit het transitiefonds.
- Ook andere sectoren, zoals mobiliteit en de industrie, moeten bijdragen aan de verlaging van de emissie. In deze sectoren gaat het om reductie van stikstofoxiden (NO_x), die vrijkomen bij verbranding van fossiele brandstoffen. Doel voor de industrie is een reductie van 38% t.o.v. 2019. Voor mobiliteit gaat het om een reductie van 25% t.o.v. 2019. De doelen zijn nog niet uitgesplitst naar provinciale doelen.

CO_2 -reductie³

Voor de landbouw is deze opgave als volgt uitgesplitst:

- De landelijke klimaatopgave voor veehouderij (incl. mestaanwending in de akkerbouw) is indicatief over provincies verdeeld. Voor Zuid-Holland is de reductieopgave 0,3 Mton CO_2eq tov

KEV2021 voor de veehouderij (incl. mestaanwending in de akkerbouw).

- Met de ondertekening van de Global Methane Pledge heeft Nederland zich ook gecommitteerd aan de internationale samenwerking om de mondiale uitstoot van methaan met tenminste 30% te reduceren in 2030 ten opzichte van 2020. Met het NPLG moet een methaanemissiereductie van 3,12 Mton CO_2eq in de veehouderij en akkerbouw zijn gerealiseerd in 2030. In de uitwerking van het ZH-PLG wordt deze doelstelling voor de provincie verder uitgewerkt.
- Het indicatieve restemissiedoel in 2030 voor landgebruik is 1,8 tot 2,7 Mton CO_2eq . Daarvoor zijn maatregelen nodig als koolstofvastlegging in landbouwbodems, verminderen broeikasgassen uit veenweidegebieden en koolstofvastlegging in bomen, bossen en natuur.
- In veenweidegebieden moet 1 Mton CO_2 worden bespaard in 2030. Het Zuid-Hollandse aandeel in de opgave wordt ingeschat op 21%, ofwel: 0,21 Mton.
- Het doel voor de glastuinbouw is om in 2030 een emissiereductie van 2,2 Mton CO_2 op jaarbasis te hebben gerealiseerd en om in 2040 energie-neutraal te zijn.

² Totale ammoniak (NH_3) emissie in Zuid-Holland is op dit moment 7,6kton per jaar (bron: emissieregistratie).

³ Dit is alleen gericht op landbouw en bodemgebruik.

Natuur en Stikstof		Water: Kwaliteit		Klimaat		
30% natuurherstel VHR, met nationale areaal- en kwaliteitsopgave. Achteruitgang moet op landelijk niveau gestopt zijn.	2030	Concentraties nutriënten (P en N) in oppervlakte-water voldoen aan wettelijke normen.	2027	Emissiereductieopgaven broeikasgassen veenweiden voor 6 provincies, als onderdeel van de nationale opgave Broeikasgassen landgebruik.	2030	
40% areaal met stikstofgevoelige habitats binnen Natura 2000 onder de KDW.	2025	Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater voldoen aan wettelijke normen.	2027	Landelijke emissiereductieopgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending akkerbouw).	2030	
50% areaal met stikstofgevoelige habitats binnen Natura 2000 onder de KDW.	2030					
74% areaal met stikstofgevoelige habitats binnen Natura 2000 onder de KDW.	2035	Grondwaterlichamen voldoen aan norm voor goede kwantitatieve toestand.	2027	Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur (gerealiseerd via Bossenstrategie).		
Hydrologische condities Natura 2000-gebieden op orde.	2027					
Resterende opgave areaal voor Natuur Netwerk Nederland (NNN) in Zuid-Holland: 3.270 ha.	2027	Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken. Vastgelegd in Deltaprogramma Zoetwater en Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.	2050	Koolstofvastlegging in landbouwbodems.		
Areaal opgave nieuw bos in Zuid-Holland: 150 ha binnen NNN. Daarbuiten nog niet toebedeeld.	2030					
10% Groenblauwe dooradering (waarvan de helft in 2030).						2050
- Prioritaire gebieden 10% in 2030						
- Rest: overbruggen helft van het gat naar 10% in 2030						

Wettelijk Vastgelegd VHR, KRW, Wsn, Wnb, Klimaatakkoord

Bestuurlijke Afspraak Natuurpact, Bossenstrategie

Ambitie Deltaprogramma Biodiversiteit

4. Perspectief op een gezonde omgeving en slagvaardig bestuur

Waar gaat het om?

Zuid-Holland bestaat uit vier groepen karakteristieke landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap. Elk landschap heeft zijn eigen ondergrond, karakteristieken en grondgebruik. In deze delta bevindt zich ook een van de meest verstedelijkte gebieden van Europa. Er zijn maar weinig stedelijke regio's in Europa met zo veel verschillende landschappen in de buurt van de steden. Van oudsher kent Nederland een stevige bestuurlijke inrichting en taakafbakening volgens het "Huis van Thorbecke" en een levendige democratie.

De maatschappelijke opgaven zoals de woningbouw, klimaatadaptatie en verduurzaming van de energievoorziening hebben ingrijpende ruimtelijke gevolgen. Het wordt niet eenvoudig alle opgaven ruimtelijk te laten passen in onze dichtbevolkte provincie. De complexiteit van opgaven voedt een gevoel van onzekerheid onder onze inwoners. Ook wordt het werk waar het openbaar bestuur voor staat

complex. Met de grootschalige decentralisaties - zoals het sociaal domein - zijn opgaven en bevoegdheden naar het lokale niveau gebracht. Dit biedt kans om landelijk beleid regionaal vorm te geven.

Waar zetten we op in?

Wij staan als provincie aan de lat voor de realisatie van een groot aantal complexe opgaven. Een toekomstbestendige leefomgeving is onze topprioriteit. We accepteren dat niet voor alles ruimte is in

Zuid-Holland. In onze rol van gebiedsregisseur wegen we zorgvuldig af welke ontwikkelingen in welk landschap wenselijk zijn. We sturen op kwaliteit en maximaal maatschappelijke toegevoegde waarde. We beschermen het landschap tegen ongewenste ontwikkelingen en gaan versnippering en onomkeerbare aantasting van het landschap tegen. We gaan creatief met onze schaarse ruimte om. Waar mogelijk clusteren of stapelen we functies. Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan het in standhouden, benutten, beleven, vernieuwen en versterken van bestaande gebiedskwaliteiten.

Bij het aanpakken van maatschappelijke opgaven willen we samenwerken met veel partijen. We geloven dat ons beleid en onze besluiten beter worden door het betrekken van inwoners en ondernemers. We maken daarom werk van participatie. We dragen bij aan een goed functionerende democratie met sterke gemeenten, een slagvaardig bestuur, gezonde financiën en een professionele organisatie. We versterken de bestuurskracht van onze gemeenten en ondersteunen de gemeenten die daarin nog tekortkomen. We werken met hen samen en ondersteunen hen bij de toegenomen opgaven waar zij voor staan. Als resultaten uitblijven grijpen wij in. Als provincie zijn we ook werkgever. We geven als inclusieve en duurzame organisatie het goede voorbeeld in ons werkgeverschap en bedrijfsvoering. We willen een provincie zijn die resultaten boekt door een focus op een gebiedsgerichte uitvoering van opgaven.

Wat gaan we daarvoor concreet doen?

Gezonde omgeving

Ruimtelijke ordening

- De ruimte in Zuid-Holland is schaars en de opgaven zijn groot. Voorbeelden van ruimtevragers zijn woningbouw, natuur, energie, land- en tuinbouw en werklocaties. Het prioriteren én mengen van ruimtevragers is onvermijdelijk. We stellen een nieuw ruimtelijk toekomstperspectief op dat het kader vormt voor wat ruimtelijk wel en niet kan in Zuid-Holland. Met het Rijk maken we wederkerige, bestuurlijke afspraken over de

ruimtelijke inpassing en uitvoering van opgaven.

- We pakken onze rol in de regio op de ruimtelijke ordening van Zuid-Holland en werken samen met het Rijk, gemeenten en waterschappen.
- Met onze partners werken we in gezamenlijkheid in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en onder andere de NOVEX-gebieden aan de ontwikkeling van 'integrale toekomstperspectieven' per gebied. Deze perspectieven verkennen de ruimtelijke invulling van diverse opgaven, de dilemma's en keuzemogelijkheden voor de (midden)lange termijn van 2030-2050 en sluiten aan op het provinciebrede perspectief dat de hoofdrichting van de provincie beslaat.
- We sturen op de juiste functie op de juiste plek. Met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit stimuleren we dat initiatiefnemers zoveel mogelijk voortbouwen op de bestaande of nieuwe kwaliteiten en daarmee op de identiteit en kernmerken van het gebied.
- Bodem en water zijn sturend in de ruimtelijke ordening.

Veilig en gezond

- We zetten in op brede welvaart door werk te maken van een gezonde en veilige leefomgeving. We zetten in op het verkleinen van gezondheidsverschillen door bij de inrichting van de leefomgeving gezond gedrag mogelijk te maken. We beschermen inwoners tegen negatieve invloeden en verminderen deze waar mogelijk, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluidsoverlast, nestgeluid, wateroverlast en hittestress. Wij verbinden daarbij het

fysieke en sociale domein.

- We blijven ons inzetten voor een beweegvriendelijke leefomgeving met voldoende recreatiemogelijkheden 'om de hoek'. We bevorderen wandel- en fietsnetwerken, verbindingen en recreatievaart, zodat inwoners in groene gebieden kunnen rusten, sporten, bewegen en recreëren. Samen met gemeenten stimuleren we meer groen in de steden en op bedrijventerreinen, zodat het groen en recreatiemogelijkheden niet stoppen bij de gemeentegrenzen. Wij bieden de kaders, het gebruik is aan de inwoners zelf.
- We zetten ons in voor extra groen, water en klimaatadaptatie en voor het stedelijk gebied en de leefbaarheid van het landschap. Dat doen we in combinatie met het borgen van de toegankelijkheid van het landelijk gebied.

Vergunning Toezicht en Handhaving (VTH)

- De provincie is het bevoegde gezag voor de uitvoering van de VTH-taken bij een groot aantal bedrijven en activiteiten in Zuid-Holland. De uitvoering van deze provinciale taken gebeurt door vijf Zuid Hollandse Omgevingsdiensten. Wij blijven inzetten op kwalitatief hoogwaardige taakuitvoering van milieu- en groene taken door de omgevingsdiensten. Deze diensten leveren een belangrijke bijdrage aan de verduurzaming van economie en een gezonde en veilige leefomgeving voor onze inwoners. Daar waar dat noodzakelijk is, pakken we als provincie zelf de regie om sturing te geven en nieuw beleid te ontwikkelen. We willen vergunningverlening transparanter maken. Daarom zetten we het programma

Altijd Actuele Digitale Vergunning voort evenals het project doorontwikkelen Omgevingsdiensten.

- Wij streven naar een Zuid-Holland zonder Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en potentieel zeer zorgwekkende stoffen. Wij blijven een proactief beleid voeren op het verminderen van deze stoffen binnen de juridische kaders.

Omgevingswet/ beleid

- Wij zijn klaar voor de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2024.
- Onze inzet is een herziening van het omgevingsbeleid per jaar. Hierdoor kunnen we inspraak en participatie goed vormgeven en voorkomen we dat procedures voor herzieningen door elkaar gaan lopen.

Toerisme, recreatie en sport

- Toerisme en recreatie dragen bij aan een aantrekkelijk woon- werk en leefklimaat in Zuid-Holland. Wereldwijd groeit het toerisme. Op sommige plekken leidt dit tot drukte, terwijl andere plekken meer zouden willen profiteren van toerisme. We willen op sommige plekken meer toeristische overnachtingen mogelijk maken en een duurzaam toerisme stimuleren. We zetten daarvoor in op spreiding van toeristen over de gehele provincie. We stimuleren de ontwikkeling van brede toeristische streekpakketten zodat toeristen langer in een gebied verblijven.
- We willen toerisme in balans laten zijn met de omgeving. Dit betekent dat toerisme de lokale waarden versterkt, zoals natuur, erfgoed en waterrecreatie en de lokale voorzieningen en

economie stimuleert. Hierdoor kan toerisme een middel zijn om het landelijk gebied vitaal, leefbaar en aantrekkelijk te houden, zonder het buitengebied vol te zetten met vakantiewoningen.

- In het bedrijvige en dichtbevolkte Zuid-Holland dient er voor al onze inwoners ruimte te zijn voor ontspanning en voor sport en recreatie. Wij dragen samen met partners zorg voor het beheer van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen en wandelen. We gaan de beleevingswaarde van het landschap versterken, onder andere door uitbreiding van fysieke recreatieve netwerkstructuren en natuureducatie.

Cultuur en erfgoed

- De kern van ons erfgoedbeleid blijft het beschermen van ons erfgoed waar vanuit wij werken aan een beter beleefbaar en benut erfgoed. We zetten daarbij in op onze provinciale kroonjuwelen, het stimuleren van restauratie en herbestemmen van

rijksmonumenten, het onderhouden van historische windmolens en herijken erfgoedlijnen. Wij dragen bij aan de verbouwing en vernieuwing van museum Prinsenhof in Delft.

- We zetten ons in om de archeologische waarden in onze provincie te beschermen, te benutten en te beleven. Het gaat dan om bekende terreinen van provinciaal archeologisch belang en de bekende en in Unesco-verband vastgestelde waarden van de Romeinse Limes.
- Cultuureducatie in Zuid-Holland brengt mensen bij elkaar, daagt uit en biedt nieuwe perspectieven. Dit is voor iedereen bereikbaar in Zuid-Holland. We geven een opdracht aan onze instellingen om meer jongeren te bereiken die niet snel in aanraking komen met cultuur.
- In gemeenten waar het bibliotheekaanbod dreigt te verdwijnen, werken we een plan uit voor behoud van bibliotheken. We investeren in kennisuitwisseling en gezamenlijke activiteiten. Kleinere gemeenten met beperkt aanbod krijgen

hierbij extra aandacht.

- Via cultureel erfgoed willen we de geschiedenis van Zuid-Holland beter in beeld brengen en beleefbaar maken, met specifieke aandacht voor de pijnlijke aspecten uit het verleden. Dit doen we vanuit diverse perspectieven.
- Als provincie krijgen we veelvuldig aanvragen voor een bijdrage aan evenementen. Voor evenementen in de provincie is geen beleid. Uitzonderingssituaties blijven mogelijk, daarvoor stellen we een afwegingskader op.

Slagvaardig bestuur

Openbaar bestuur

- De opgaven waar het openbaar bestuur voor staat, zijn de afgelopen jaren complexer geworden. Vooral de transitieopgaven, maar ook thema's zoals ondermijning en digitalisering vragen meer van het lokaal bestuur. Dit vraagt op lokaal niveau om meer kennis, expertise, betrokkenheid van de samenleving en een solide financiële huishouding. Wij zetten ons als provincie in om gemeenten te ondersteunen bij deze opgaven en de samenwerking tussen gemeenten te bevorderen. Bijvoorbeeld door middel van kennissessies en trainingen voor goed openbaar bestuur. Als gemeenten niet goed presteren, grijpen we in.
- Weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit is een urgent maatschappelijk vraagstuk. De vermenging van boven- en onderwereld is een gevaar voor onze rechtstaat en vermindert het vertrouwen in de overheid. De provincie voorkomt misbruik van de provinciale faciliteiten door het uitvoeren van de wet BIBOB, als ondersteuning

van de lokale aanpak van gemeenten en burgemeesters. In de gebiedsaanpakken leveren we maatwerk om weerbaarheid te vergroten.

- We hechten waarde aan Kennis Zuid-Holland: een integraal programma met het doel toegang tot en het verder ontwikkelen, uitwisselen en borgen van strategische kennis binnen de provinciale organisatie. En dus kennis, trends en de nieuwste inzichten te laten doorwerken in ons beleid. Dit doen we door samen te werken met partners zoals onderzoeksinstituten en het brede onderwijsveld. Omdat de kennisdeling ook via het Kennis Zuid-Holland kan, is de PAL overbodig geworden.
- We erkennen dat de samenleving uit verschillende mensen bestaat, we zijn een trotse Regenboogprovincie en we voeren diversiteitsbeleid.

Lobby en Europa

- EU-subsidies zijn een belangrijke financieringsbron bij de realisatie van onze regionale opgaven. Wij blijven samenwerken met en ondersteunen van onze regionale partners in Zuid-Holland om optimaal gebruik te blijven maken van EU-subsidie mogelijkheden.
- Beleid en wetgeving vanuit de Europese Unie en het Rijk stellen in grote mate het kader vast waarbinnen wij de Zuid-Hollandse ambities op deze opgaven moeten realiseren. Om hier als provincie invloed op uit te blijven oefenen blijven we inzetten op public affairs, zowel in Brussel als Den Haag. Bij elke lobby-inzet wegen we af of we meegaan in de IPO-brede lobby of een eigen lobbytraject starten. Zo zorgen we op diverse

niveaus voor een structurele, efficiënte en integrale lobby die nodig is om onze Zuid-Hollandse ambities te kunnen realiseren.

Participatie en Burgerberaad

- Wij introduceren het "Potje van de Staten", een financiële vrije ruimte voor Provinciale Staten waaruit breed gedragen stateninitiatieven kunnen worden bekostigd. Hiervoor is jaarlijks €500.000 beschikbaar.
- Een vitale samenleving vraagt om betrokkenheid van inwoners bij de politieke besluit- en planvorming alsook uitvoering. We houden in onze planvorming en bij onze besluiten rekening met participatie door inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers.
- Provinciale Staten hebben zich verbonden aan de uitkomsten van het Burgerberaad, dan wel afgesproken andere keuzes goed te beargumenteren. De uitkomsten van het Burgerberaad dat plaatsvond in het eerste kwartaal 2023, zijn betrokken bij de opstelling van dit coalitieakkoord. Wij komen in het najaar 2023 met een volledige reactie op het Burgerakkoord.
- We organiseren tenminste twee keer een Burgerberaad door de eigen organisatie. Waarbij de kaders voor het Burgerberaad vooraf helder gecommuniceerd worden.
- We actualiseren in samenspraak en in afstemming met maatschappelijke partners onze participatievisie en -principes aan de huidige tijd.
- De aanpak van de maatschappelijke opgaven vraagt om samenwerking in de verschillende gebieden en op meerdere beleidsterreinen.

Wij vinden meer bestuurlijke zichtbaarheid en aanspreekbaarheid in de regio's daarbij heel belangrijk. De provincie gaat daarom met een gebiedsgerichte, thema-overstijgende en bovenlokale gezamenlijke aanpak aan de slag. Tenminste een keer per jaar gaat het college langs de regio's en daarnaast nodigen we gemeenten en waterschappen uit in ons Provinciehuis

HR en organisatie

- Als provinciale organisatie zijn we een inclusieve werkgever en een representatieve afspiegeling van de Zuid-Hollandse maatschappij. Omdat we geloven dat ons beleid en onze uitvoering beter wordt door het meenemen van verschillende perspectieven en het helpt als ons personeel een goede vertegenwoordiging is van onze inwoners. Racisme, antisemitisme, discriminatie en uitsluiting tolereren we niet.

- We hebben oog voor een goed personeelsbeleid waarbij instroom, doorstroom en uitstroom van belang zijn, met daarbij inzet op behoud van de instroom van jonge medewerkers (trainees) en behoud van kennis en ervaring in de organisatie. We zetten in op een goede balans tussen jong en oud. We geven jonge talenten een kans om zich te ontwikkelen binnen de organisatie. We ontwikkelen beleid om bewustzijn rondom diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie te vergroten en zetten daar een passend instrumentarium voor in. Gegeven de krapte op de arbeidsmarkt wordt binnen een jaar een strategisch HR-beleid opgesteld, met inachtneming van de hierboven benoemde punten.
- We zetten in op een doelgerichte en kostenbewuste organisatie. Het is belangrijk dat we in onze eigen organisatie voldoende kennis en capaciteit hebben om onze taken uit te voeren. We grijpen niet te snel naar tijdelijke teams en contracten maar erkennen dat een flexibele schil nodig is.

Voor bijzonder gespecialiseerde kennis blijft inhuur noodzakelijk.

- Uitbreiding van budget voor arbeidscapaciteit (inclusief inhuur) is in principe alleen mogelijk wanneer we nieuwe taken toebedeeld krijgen met bijbehorend budget of als (bij bestaand beleid) gekozen wordt voor een rol als overheid die minder materiële maar meer arbeidscapaciteit vergt.
- We werken opgavegericht. Op deze manier is de organisatie beter in staat om te focussen op wat 'buiten' nodig is en daar flexibel op in te spelen. Deze manier van organiseren zorgt voor meer integraliteit in afwegingen en uitvoering. In 2025 evalueren wij deze aanpak.
- We zetten in op de versterking van de kwaliteit van onze uitvoeringskracht. Opgave- en gebiedsgericht werken vraagt van de provincie een omgevingsbewuste houding met sturing op processen op locatie, participatie met inwoners en partners en een hoog verbindend vermogen. Onze partners willen dat wij met één mond spreken, en dat in ons handelen zorgvuldigheid in balans is met de benodigde snelheid.
- In onze inkoop en bedrijfsvoering zijn duurzaamheid, innovatie, sociale aspecten en circulariteit randvoorwaardelijk. Hiermee geven we als organisatie het goede voorbeeld van wat wij van onze inwoners, ondernemers en bedrijven in de provincie vragen.
- We communiceren begrijpelijk en toegankelijk met onze inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers.

Financiële spelregels: weerbaar, wendbaar en realistisch

Om onze doelen nu en in de toekomst te bereiken nemen we maatregelen om onze weerbaarheid, wendbaarheid en uitvoeringskracht te vergroten. We zorgen voor realistische begrotingen. We hebben te maken met veel onzekerheden, zowel qua inkomsten als uitgaven. De uitdaging is om een begroting te realiseren die structureel en reëel in evenwicht is. Daartoe hebben we een aantal financiële spelregels opgesteld:

1. We toetsen het huidige beleid, doelstellingen en uitvoering op aspecten, zoals de doelmatigheid en doeltreffendheid en onderzoeken welke verbeteringen daarin mogelijk zijn. Daarbij nemen we de impact van externe financieringsbronnen mee.
2. Als er onvoldoende structurele dekking is voor onze ambities zullen we concrete maatregelen nemen om in de toekomst (gefaseerd) de inkomsten te verhogen of onze eigen uitgaven te verminderen. Dit kan onder andere door een herziening van opcenten, leges, heffingen en bijdragen van derden. Vooruitlopend daarop wordt

de Motorrijtuigenbelasting vanaf jaartal 2026 verhoogd met 0,3 opcenten.

3. We zorgen dat helder wordt welk deel van het beleid en welke doelstellingen structureel van aard zijn en welk deel incidenteel. We geven de opdracht om in de komende periode een herijking te doen van het beleid om in beeld te brengen hoe vanaf 2026 het structurele beleid ook structureel gedekt kan worden.
4. Voor deze collegeperiode is een bedrag van 150 miljoen euro beschikbaar voor extra inzet op de maatschappelijke opgaven en ambities van dit college. De invulling hiervan volgt door het college bij de begroting in het najaar van 2023 en

de voorjaarsnota 2024. Er wordt onder andere geld gereserveerd voor het 'potje voor Provinciale Staten'.

5. Provinciale Staten hebben budgetrecht op de gehele begroting, en we realiseren ons dat het voor statenleden soms lastig is om geld te reserveren in de begroting. We stellen daarom een financiële vrije ruimte beschikbaar voor Provinciale Staten waaruit breed gedragen stateninitiatieven betaald kunnen worden. De spelregels voor toewijzing van middelen werken we in overleg met Provinciale Staten uit.
6. Wanneer meerdere indicatoren - zoals de kapitaal-lasten en schuldquote - de signaleringswaarde

dreigen te bereiken, gaan wij in gesprek met Provinciale Staten en komen wij met voorstellen om de indicatoren te beheersen. Bij beslissingen voor nieuwe investeringen voegen we de gevolgen voor de kapitaallasten en schuldquote toe.

7. We willen zo realistisch mogelijk begroten en houden in de planning rekening met de uitvoeringskracht van de organisatie en die van onze partners.
8. Om de uitvoerings- en plankracht te vergroten wordt momenteel onderzoek gedaan naar de realisatiekracht over de afgelopen jaren. De aanbevelingen en adviezen uit het onderzoek worden door ons uitgewerkt in een voorstel.
9. We onderzoeken de effectiviteit van onze subsidie-regelingen en bekijken welke efficiency voordelen daarbij mogelijk zijn.
10. Bij overschrijdingen hanteren we voor dekking de volgorde: eerst middelen binnen de doelstelling of ambitie, dan bestemmingsreserve en als laatste de middelen in de algemene reserve.
11. De gesloten systemen worden afgeschaft. Het college komt bij de begroting van 2025 met voorstellen om een zorgvuldige uitwerking op te stellen, met voldoende waarborging van beheer, onderhoud en vervanging.
12. Indexatiemiddelen die niet voor de opgaven nodig zijn, vallen vrij aan de algemene middelen.
13. Middelen die aan het eind van het jaar vrijvallen in het resultaat kunnen alleen beklemd worden als er een juridische en/of bestuurlijke verplichting op rust. In alle andere gevallen dient eerst het budget van het volgende jaar ingezet te worden voordat weer een beroep op de algemene

middelen wordt gedaan. Structurele budgetten die elk jaar terugkeren kunnen aan het eind van het jaar in principe niet beklemd worden op het rekeningresultaat. De niet beklemden middelen die aan het einde van het jaar niet zijn beklemd, vallen vrij aan de algemene middelen.

14. Waar zinvol en mogelijk wordt eerst gekeken naar extra mede financieringsbronnen voordat een beroep wordt gedaan op de algemene middelen. Dit betekent ook dat we nadrukkelijk kijken naar de bijdragen die externe partijen en het Rijk kunnen leveren aan onze opgaven.

15. Wij nemen alleen extra taken aan vanuit het Rijk wanneer de financiële randvoorwaarden daarvoor goed geregeld zijn. Voor de realisatie van de langjarige transitieopgaven is een Rijksbijdrage van minimaal 10 miljard nodig, onder andere uit de grote fondsen als het Nationaal Groeifonds, het Klimaat- en Transitiefonds en het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur.
16. Een nuancering die hoort bij dit akkoord is dat bij de woordkeuze - zoals ondersteunen of stimuleren - ten aanzien van onze rol, de inzet van instrumentarium en middelen nog niet is bepaald.

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Zuid-Holland.
Juni 2023.

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Tekst

provincie Zuid-Holland.

Vormgeving en productie

Vakteam Grafimedia,
provincie Zuid-Holland.

